پوهندوی آصف بهاند
۲۰۱۶/۱۱/۲۳

د سواد زدکړه، تعلمي نصاب، امکانات

او زموږ دریځ

د سواد زدکړې مسأله په هره ټولنه کې
د پرمختګ یو بستیز شرط ګڼل کیږي.

د نوي نسل د روزلو په موخه زما د فعالیتونو او لیکنو یوه برخه د سواد د نهضت د پیاوړي کیدو او مطالعه په یوه منلي دود باندې بدلول دي. د همدې هیلې د تر سره کیدو په موخه کله، کله د محسوسي اړتیا له مخې یا د ځینو مناسبتونو په پار داسې څه لیکم چې ټول دې د سواد او مطالعې حیاتي موضوع ته پام واړوي. همدا ځو ورځې مخکې مې د سواد د نړیوالې ورځې په مناسبت د «شپیته سلنه بیسوادي، یو سلنه بودجه» تر سر لیک لاندې مقاله ولیکله.

د هغې مقالې په یوه برخه کې راغلي دي:

«په ژوند کې د بریالیتوب یو راز، بینا او رڼې سترګې دي. کله چې سواد نه وي، سترګې ړندې وي په هره ټولنه کې سواد او د سواد له لارې تر لاسه شوې پوهه، د هغه ځراغ حیثیت لري چې هر انسان کولای شي د ژوند تیاره لار پرې روښانه کړي او پرته له ستونزو په رڼو سترګو د ژوند پر لاره په استوار ډول قدم کیږدي.

د سپتمبر اتمه د سواد زدکړې نړیواله ورځ ده. په دې ورځو کې چې بیا د سواد د نړیوالې ورځې لمانځل او یادول را رسیدلي دي، زموږ په هیواد کې په لوړ غږ تبلیغ ور ته کیږي، مسولې اداري د نوي بودجې د تر لاسه کولو په خاطر سواد زدکړه مهمه ګڼي او په ژوند کې یې د پرمختګ تر ټولو مهم رکن ګڼي، خو په څنګ کې یې د میډیا په ځینو برخو کې داسې ارقام وړاندې کیږي چې د افغانستان د وګړو شپیته یا دري شپیته سلنه وګړي بیسواده دي او ځینې نوري رسنۍ بیا وایي چې د دې شپیته سلنه بیسواده وګړو د سواد زدکړې له پاره د معارف وزارت د بودجې یوازې یوه سلنه په نظر کې نیول شوې ده.

که یې د فورمول په ډول په نظر کې ونیسو، بیسوادي د ټولو ستونزو مور ده. کله چې سواد نه وي، مطالعه، پوهه او علم نه وي او کله چې پوهه نه وي د هغې ټولنې وګړي به تل له داسې ستونزو سره مخ وي، لکه اوس چې زموږ ټولنه او خلک عملاً ور سره لاس ګریوان دي.»

اوس بیا د ښوونې او روزنې وزارت د سواد د زدکړې مسأله را مخته کړیده، د جوړو شوو کورسونو شمیر، په کورس کې د شاملینو ارقام، د فارغانو شمیر او... وړاندې کوي.

په دې باب د بي بي سي په یوه رپوټ کې داسې راغلي دي:

«د افغانستان د پوهنې وزارت ویلي؛ په هیواد کې د بېسوادۍ له منځه وړلو او د سواد زده کړې اجباري کولو طرحه یې جوړه کړې ده.

د افغانستان د پوهنې سلب صلاحیت شوي وزیر اسدالله حنیف بلخي د یکشنبې په ورځ (عقرب/لړم ۳۰مه) په یوه ناسته کې وویل؛ د دغه هېواد ۶۰ سلنه خلک بېسواده دي او د دوی له ډلې ۸۰ سلنه ښځې دي.

ښاغلي بلخي زیاته کړه؛ تر ۱۵ کلونو د ډېر عمرلرونکو ۱۱ میلیونه بېسواده کسانو له ډلې ۵۰۰ زره کسان په ټول افغانستان کې د سواد زده کړې په ۱۵ زره مرکزونو کې په زده کړو بوخت دي. د هغه په وینا، هرکال له ۳۰۰ تر ۳۵۰ زره کسان بریالي کېږي چې په دغو مرکزونو کې د سواد زده کړې پروګرام بشپړ کړي او د لیکلو او لوستلو جوګه شي...»

ما په خپله تیره یاده مقاله (شپیته سلنه بیسوادي، یو سلنه بودجه) کې ویلي و چې مسؤلین د څه له پاره او په کومو ځانګړو وختونو کې ارقام وړاندې کوي او ولې.

ډیرې دغه کسان چې د افغانستان په حکومت او دولت کې لوی یا واړه منصبونه لري، دوی په خپله، یا هغه سیاسي نظامي سازمانونه یا تنظیمونه چې دوی ور پورې اړه لري او یا یې دوی په سهمیه کې پر ټاکلو څوکیو ډیډې لګولي

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

دي؛ دوی هغه ډلي او هغه کسان وو چي په کلونو، کلونو يي د سواد زدکړي ستي ړنګي کړي، ښونکي يي حلال کړي او د کورس شاملين يي په بمونو الوزولي دي، هغه وخت دوی دا کار د جهاد په نامه د ثواب د ګټلو په موخه تر سره کاوه؛ خو اوس د ديموکراسی شمال ته همدغه کسان شرقنده ځني اړوي او غواړي هغه ځوک باسواده کړي چي د همدوی د ثواب ګټلو په اړودړ کي د سواد زدکړي له نعمت نه محروم شوي دي او لکه د چا خبر ړانده دي او څه لوستلای نه شي.
د سواد د نه درلودونکو د ارقامو په باب يو د افغانستان د اړوندو مقاماتو شميرې دي او بل د نړيولي ټولني د ځينو اړوندو مقاماتو ارقام. که دا دواړه سره پرتله شي، ډير توپير په کي ليدل کيږي. دولتي مقامات يوازي د ښارونو د شميرنو له مخي ارقام وړاندي کوي چي د هغو له مخي د بيسوادو شمير شپيته سلنه ښوول کيږي، خو نړيوالي منابع په اټکلي ډول وايي چي په کلو او بانډو کي د بيسوادو سلنه څو ځلي تر ښاري ارقامو لوړه ده.
په يوه ډير نوي راپور کي راغلي دي چي: «... د يونسکو رييسي او استازې پيتريشيا مک فيليپس وويل، د زده کړو په برخه کي له بي وقفي هڅو سره سره، لا هم تر ۱۵ کلونو کشر ۱۱ مليون تنه ليک لوست نه شي کولی او په ابتدايي حساب نه پوهيږي.
دي همداراز وويل، په افغانستان کي د سواد د ملي پلان پر اساس په سلو کي ۳۴ نارينه او په سلو کي ۱۸ ښځو په ټيټه سويه سواد زده کړی دی.
په کليوالي سيمو کي په سلو کي ۹۰ ښځي او په سلو کي ۶۳ نارينه ليک لوست نه شي کولی.
په دې غونډه کي د افغانستان د پوهني وزير اسد الله حنيف وويل چي په سلو کي ۴۰ افغانان بي سواده دي.»
دغه راز د ملګرو ملتونو د يونسکو اداري په يوه راپور کي چي په همدې نږدې ورځو کي خپور شوی، داسي راغلي دي:
« يونيسکو: لاهم ۱۱ ميليونه افغانان له بي سواديه کړيږي،
د يونيسکو د شميرو له مخي يوازې ۳۴ په سلو کي نارينه او ۱۸ په سلو کي ښځينه له کافي سواده برخمن دي. د يونيسکو يا د ملګرو ملتونو علمي او فرهنګي سازمان وايي ۱۱ ميليونه افغانان اوس هم له بي سوادی څخه کړيږي.»
له دې راپورونو او په ټولنه کي د عيني ليدنو او ستونزو د شتون له مخي ليدل کيږي چي د بيسوادی کچه څومره ده او پايلو يي څومره ستونزې رامنځ ته کړي دي؛ خو افغان مقامات د ستونزې د حل له پاره کوم خانګړی پروګرام او نوې پاليسي نه لري، همغه د څو کلونو زاړه پروګرامونه او شعارونه وړاندې کوي او د نويو ستونزو د حل له پاره د نويو امکاناتو نه د استفادې کومه نوې پاليسي، پروګرام او حل لاره نه لري.
د دې تر څنګه د ښونځيو په تعلمي نصاب کي هم ګني ستونزې شته. تر ټولو لويه ستونزه دا ده چي په تعلمي نصاب کي د نورو هيوادونو، په تيره د ګاونډيو هيوادونو د تعلمي نصاب تاثيرات له ورايه ښکاري.
له دوه زره لومړي (۲۰۰۱) کال نه بيا تر دوه زره څوارلسم (۲۰۱۴) کال پورې زماني واټن کي، که د افغانستان تعلمي نصاب پښتو او دري دواړو برخو ته نظر واچول شي، په هر ټولګي کي له شپږو نيولي تر لس دولس مضمونه چي د يو ټولګي له پاره په نظر کي نيول شوي دي، دوه، دری او کله لا څلور او پنځه په کي داسي مذهبي مضامين ځای پر ځای شوي دي چي له يوی خوا خپله ښونکي په هغه باندې سم نه پوهيږي او بل لوري ته که يوه هم شي د هغو مضامينو د محتوياتو د پوهيدو په پايله کي د ښونځيو له اتيا سلني شاګردانو نه مذهبي افراطيون جوړيږي او اوس د همدې تبليغاتو او تعليمي نصاب د تطبيق په پايله کي، په ټولنه کي يي نظامي او غير نظامي نتايج له ورايه محسوس دي چي هره ورځ څومره وراني او وژني رواني دي.
دغه راز په خصوصي ښونځيو کي، ليدل کيږي چي کټ مټ د نورو هيوادونو تعلمي نصاب تطبيقيږي، او د څارني او پوښتني يي هيڅ ځوک نه شته. د روهي وييباني د ډير نوي رپوټ له مخي همدا اوس د افغانستان په ځينو خصوصي ښونځيو کي پاکستانی نصاب تدرسيږي. په رپوټ کي راغلي دي:
«د طالبانو له سقوط راوروسته په افغانستان کي د ازاد بازار له برکته خصوصي ښوونځي دود شول، افغانستان، چي په دې برخه کي پوره کدر او ظرفيت نه درلود، نو هر خصوصي ښوونځي د پاکستاني ښوونکو سربيره، پاکستاني نصابونه هم له ځان سره راوړل.
ځيني داسي ښوونځي هم شته، چي د اکسفورډ او کمبرج د خصوصي ښوونځيو نصابونه، چي په پاکستان کي په ناقانونه توګه او په غلا بيا چاپ شوي، د ښوونځيو مالکينو په همدې پاکستانی بنه دلته راوړل او په کابل او ولايتونو کي تدريسول.
اوس، چي خواله رسنيو کي د کوم خصوصي ښوونځي اړوند پاکستانی نصاب لاندې باندې کيږي دا نوې خبره نه ده، جميل الکوزی د کابل ښار استوګن دری کاله وړاندې، د تکبير له ليسي څخه خپل بچيان د همدې پاکستاني نصاب له کبله وويستل.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په ځير و لولئ

هلته د کمپیوټر ساینس په کتاب کې د قاید اعظم انځورونه او د ریاضي په کتاب کې کلداره انځور شوې وه، کله، چې يې ياده مساله د ښوونځي له اداري سره شريکه کړه، اداري ورته ويلي وو، دا مهمه ده، چې شاګرد څه زده کړي، نصاب پسې مه ګرځه.
د افغانستان ډیری خصوصي ښوونځي دا ستونزه لري، خو وزارت يې د کنترول وړتيا او امکانات نه لري، ان د پخواني وزير فاروق وردګ په وخت کې ځينې پاکستانی نجونې د مشاور په توګه هم په ياد وزارت کې دندې درلودې، نو په داسي يو وضعيت کې به وزارت څرنګه څارنه وکړي.
د بېلګې په توګه په تايمني کې د هوسی اندړ اړوند د دانش په نوم خصوصي ښوونځی هم يادولی شو، چې په کابل کې دا حال وي په ولايتونو کې به وضعيت څنګه وی؟!»
خصوصي پوهنتونه او ښوونځي دا مانا نه لري چې هغه دې یا د پردیو د جاسوسی ځالي شي، یا دې د تروريستانو پټنځايونه او سلاح کوټونه ورنه جوړ شي او یا دې د پرديو د تعلمي نصاب د تطبيق او د هغو د کلتور د خپرولو یوه پته وګرځي. اړوندې اداري د دې مسوليت لري چې د هغوی ټول فعاليتونه او پروګرامونه د وطني ملي ګټو په نظر کې نيولو سره، تر نظر لاندې ونيسي.
په دې ډول ليدل کيږي چې په ټولنه کې د سواد د نه شته والي او په تعليمي نصاب کې د نا انډولی او بې پروايئ په پايله کې، ګڼ شمير ستونزې رامنځ ته شوې دي او د تيرو څوارلسو کلنو په موده کې که د نړيوالي ټولنې د مرستو ګراف ته وکتل شي، ليدل کيږي چې د دې ستونزو د حل له پاره تر نورو وختونو افغانانو ښوامکاناتو ته لاسرسی درلود، خو سمه استفاده نه ده ور نه شوې.
اوس هم بايد فکر وشي چې څنګه کيدای شي د دې ستونزو د لرې کولو له پاره له دې امکاناتو نه څنګه اعظمي استفاده وشي؟
زما له نظره يې بيرنۍ د حل لاره داسې ده چې:
ــ لومړی دې له ميډيا سره په ګډې همکاری د سواد د ارزښت او ګټو له پاره په وطني کچه د تبليغاتو يوه پراخه لړۍ د يوه ستر ملي او انساني نهضت په ډول په دوامداره توګه را پيل شي،
ــ په دويم ګام کې دې د تعليمي او کلتوري ارګانونو د ادارو واک، له تنظيمي او سياسي ويش(غنيمت) له دايرې را خلاص کړای شي،
ــ په دريم پړاو کې دې د تعلمي او کلتوري لوړو او عادي ادارو په رأس کې، د لوړو زدکړو او ښو تجربو درلودونکي مسلکي او زړه سواندي کسان وګمارل شي.
په دې ډول کيدای شي چې د سواد زدکړي نهضت داسي راپيل کړاي شي چې د وروستي بې سواده، د سواد تر زدکړې پورې دې، دې نهضت ته داسي دوام ورکړي چې په ټول هيواد کې يو نالوستی شخص پاتې نه شي او دا کار دې له يوې خوا اجباري کړي او له بل لوري دې د«غنم د کار په مقابل کې» د پروګرام په څير داسي ټولګي ور ته جوړې کړې چې د سواد زدکړې د هر کورس مشمولينو ته يو څه د مرستې په نامه يا نقدی مرسته وکړل شي او يا دې يوه اندازه لومړني خوراکي مواد دولت پر ځان ومني او هر څومره چې د سواد د زدکړې د کورس ګډونکوني لوړ ټولګي ته ترقي کوي، په هماغه اندازې دې د مرستو اندازه هم لوړه کړای شي، څو ګډونکونکي په مينې سره د سواد زدکړې کوروسونه پای ته ورسوي.
په دې ډول به د سواد زدکړې د کورسونو د تعقيب په لړ کې هيڅ کله د کورس ګډونکونکي د دې شکايت و نه شي کړای چې دوی که د سواد زدکړې په کورس کې کيني، نو د کورنی او اولادونو د روزي پيدا کولو مسأله به څنګه شي؟

پای

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په څير و لولئ